

VU Kauno fakulteto mokslininkai V tarptautiniame lituanistų kongrese

Eglė Keturakienė

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas
Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutas
Vilnius University Kaunas Faculty
Institute of Languages, Literature and Translation Studies
Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva
E. paštas egle.keturakiene@knf.vu.lt
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2951-7313>
Moksliniai interesai: XIX amžiaus lietuvių poezija, XX amžiaus modernioji poezija, novelistika, literatūros teorijos
Research interests: 19th century Lithuanian poetry, 20th century modern poetry, short story, literature theories

Iлона Mickienė

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas
Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutas
Vilnius University Kaunas Faculty
Institute of Languages, Literature and Translation Studies
E. paštas ilona.mickiene@knf.vu.lt
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4433-506X>
Moksliniai interesai: onomastika, leksikologija, žodžių daryba
Scientific interests: onomastics, lexicology, word derivation

Vilniaus universiteto (VU) Kauno fakulteto filologai, kalbininkai ir literatūrologai 2019 metų gegužės 16–17 dienomis dalyvavo mokslo šventėje – V tarptautiniame lituanistų kongrese Vroclave, Lenkijoje, kuris subūrė mokslininkus iš Lietuvos, Latvijos, Lenkijos ir Ukrainos. Šią mokslo šventę surengė mūsų kolegos iš Lenkijos, Vroclavo universiteto, viena jų – mokslininkė dr. Tatjana Vologdina jau ne vienerius metus yra šio tarptautinio mokslo renginio pagrindinė idėjinė vedlė ir organizatorė. Rengėjams talkino ir kolegos iš Vytauto Didžiojo universiteto.

Tarptautinis mokslo renginys prasidėjo oficialiu V tarptautinio lituanistų kongreso atidarymu, kuriame plenarinį pranešimą *Is Lituanistika ready to respond to the contemporary global challenges?* skaitė dr. Mantas Adomėnas. Mokslinė diskusija, pabrėžianti lituanistikos vertę globalejančiame pasaulyje, buvo pratęsta ekspertų debatuose *Kaip Pasaulio lietuviui išmokti lietuvių kalbą*, kuriuose dalyvavo Egidijus Meilūnas (Lietuvos Respublikos ambasadorius Airijoje), dr. Dalia Cidzikaitė (VDU), Daiva Žemgulienė (Lietuvos

Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, prof. dr. Vilija Saliënė (VDU), prof. dr. Ineta Dabašinskienė (VDU), dr. Mantas Adomėnas (Lietuvos Respublikos Seimas).

Pirmojoje akademinėje sekcijoje mokslinius pranešimus skaitė ir VU Kauno fakulteto filologai. Bendrame moksliniame pranešime *Pietų Aukštaitijos regiono onimai iš asmens pavadinimų* doc. dr. Ilona Mickienė ir doc. dr. Rita Baranauskienė tiriamajai analizei pasirinko istorinius ir dabartinius pietinės Lietuvos dalies – Pietų Aukštaitijos – įvairių klasių apeliatyvinės kilmės onimus iš asmens pavadinimo, analizavo jų darybos būdus, darybos tipus bei produktyvumą. Doc. dr. Eglė Keturakienė pranešimo *Kristijono Donelaičio tradicija XIX amžiaus lietuvių poezijoje* pirmojoje dalyje, remdamasi C. Geertzo kultūrinės antropologijos, R. Galea studija apie Romos katalikų ir protestantų tikėjimo skirtumus, taip pat Dainoros Pociūtės, Dariaus Petkūno mintimis apie galimus liuteronizmo pėdsakus, aptarė Donelaičio poemoje *Metai* išryškėjusias protestantiškosios pasaulėžiūros ypatybes (gyvenimo saiko imperatyvą, protestantiškosios bendrystės kaip vieno visažinio pasakotojo išnykimą, bendros kunigystės idėją kaip *Metai* veikėjų „pamokslininkų“, „chorą“, protestantiškąją Šv. Rašto ir maldos *Tėve mūsų* skaitymo balsu tradiciją, protestantiškąją sveikos nuovokos, laiko branginimo, kasdienybės pašventinimo idėją), antrojoje pranešimo dalyje buvo analizuojama, kaip atsiskleidžia donelaitiškoji tradicija XIX amžiaus lietuvių poezijoje (XIX amžiaus lietuvių poezijos kūrėjai pristatyti kaip Kristijono Donelaičio kūrybos skaitytojai, aptarta Donelaičio kūrybos atgimimo specifika XIX amžiaus lietuvių poezijoje (Dionizas Poška, Simonas Stanevičius, Antanas Savickis, Silvestras Gimžauskas, Antanas Baranauskas, Vincas Kudirka, Pranas Vaičaitis, Maironis).

Popietinėje pirmosios dienos sekcijoje VU Kauno fakulteto mokslininkė doc. dr. Skirmantė Biržietienė pranešime *Politinio diskurso implikacijos: vertybių retorika* supažindino kongreso dalyvius su diskurso invencinio ir dispozicinio lygmens tyrimo rezultatais. Pranešime buvo tiriami 2019 metų vykusių savivaldybių, Europos Parlamento ir Prezidento rinkimų rinkiminiai šūkių ir politinių-rinkiminių programų antraštinės žinutės. Būtent šie lakoniškieji diskursai, mokslininkės teigimu, laikomi „svarbiausiu, labiausiai įsimenančiu ir dažnai vieninteliu komunikacijos su adresatu elementu, todėl juose pasitelkiami patys stipriausi adresanto požiūriu argumentai“. Pasak doc. dr. Skirmantės Biržietienės, „politinio diskurso atveju kaip argumentai vyrauja vertybinės apeliacijos, kurios padeda nusakyti, kuo tiki ir ką vertina realioji auditorija“. Aktualiuosius politinio diskurso tyrimus pratęsė kitas VU Kauno fakulteto mokslininkės dr. Eglės Gabrėnaitės pranešimas *Politinio diskurso figūratyvioji raiška*, kuriame analizuoti politikų priešrinkiminiai komentarai socialiniame tinkle. Akcentuota, kad politinio diskurso elokucijos lygmens retorinei analizei svarbiausios yra tos raiškos priemonės, kurios atspindi diskurso dalyvių pasaulėžiūrą ir vertybines nuostatas. Pasak dr. Eglės Gabrėnaitės, „diskurso tyrimai atskleidžia tiesioginę retorinių priemonių pasirinkimo ir pranešimo paveikumo sąveiką: retorinės figūros atlieka informacijos „įrėminimo“ ir adaptavimo prie adresato lūkesčių funkciją“.

Kitą kongreso dieną akademinėje kalbininkų sekcijoje VU Kauno fakulteto profesorė dr. Daiva Aliūkaitė moksliniame pranešime *Objektyviojo tarmiškumo ribos paprastojo kalbos bendruomenės vertinimu: naujausi perceptyviosios dialektologijos tyrimai Lietuvoje* aptarė įdomius, naujausius dialektologijos tyrimus ir aiškinosi, kaip juos vertina kalbos

vartotojai. Literatūrologų sekcijoje profesorė dr. Gabija Bankauskaitė kartu su magistre Raminta Stravinskaite bendrame pranešime *Vyriškumas Algirdo Landsbergio novelėse* analizavo literatūros tyrėjų mažiau nagrinėtus Algirdo Landsbergio novelių rinkinius *Ilgoji naktis* (1956), *Kelionės muzika* (1992), novelės *Karveliai virš stogų* (1951), *Žmogus koridoriaus gale* (1951). Remiantis R. L. Moore'o ir D. Gillette'o studija, C. G. Jungo ir J. C. Campbello darbais, buvo aptarti dieviškojo vaiko, vunderkindo, edipiškojo vaiko, herojaus ir brandaus vyriškumo archetipai. Pasak tyrėjų, Algirdo Landsbergio tekstuose neegzistuoja tik vieno archetipo savybėmis pasižymintis vyriškumas: dominuoja vienas archetipas, tačiau jį papildo kitiems archetipams priskirtinos savybės. Profesorės Gabijos Bankauskaitės teigimu, „karo akivaizdoje atsidūrę vyrai vaizduojami skirtingai – vieni tampa atsakingi už kitus ir aktyviai kovoja už savo teises, kiti yra prisitaikėliai, pasyviai besirūpinantys tik savimi“. Vyriškųjų archetipų tyrimas Algirdo Landsbergio novelistikoje nebuvo savitiksliis: tyrėjos pateikė svarbią išvadą, jog „per vyriškuosius archetipus atskleidžiama, kad XX amžiaus antrosios pusės vyro psichika, paveikta istorinių kataklizmų, buvo itin jautri, traumuota, kuriai buvo ypač sudėtinga prisitaikyti prie pakitusių sąlygų, nes būtent tada kyla būtinybė išlaikyti savastį ir bręsti – įveikti herojaus kelionės etapus arba leisti stiprėti šešėlinėms asmenybės savybėms“.

Kongresas dalyvius ir klausytojus stebino mokslinių pranešimų įvairove. Literatūrologų sekcijoje turiningas buvo profesoriaus dr. Dainiaus Vaitiekūno pranešimas *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vaizdinys Algirdo Juliaus Greimo tekstuose*, kuriame mokslininkas aptarė lietuviškajai auditorijai mažai žinomus A. J. Greimo parašytus straipsnius prancūzų kalba, kuriuose svarstomi istorinės tapatybės, lietuviybės klausimai. Visiškai naujai ir įdomiai suskambo Juozo Kėkšto poezija profesorės dr. Rūtos Brūzgienės moksliniame pranešime *Juozo Kėkšto poezijos modernistinis muzikalumas*, kuriame, remiantis naujausia muzikos metodologija, buvo tirtas muzikos ir poezijos santykis. Doktorantė Justė Povilaitienė pranešime *Palikto vaiko reprezentacija šiuolaikinėje lietuvių paauglių problemų prozoje: savivaizdžio raida ir patirtis* analizavo palikto vaiko išgyvenimus lietuvių paauglių prozoje.

Klausytojus sudomino doc. dr. Žydronės Kolevinskienės pranešimas *Tekantys gyvenimai*, kuriame aptarti naujausi Lietuvos išėivijos kūriniai, sutelkti ką tik LLTI išleistoje rinktinėje *Egzodika*. Profesorė dr. Dalia Kuizininė pranešime *Naujausia lietuvių egzilio literatūra: nuo asmeninio pasakojimo iki kartos reprezentacijos* toliau gilinosi į lietuvių išėivijos prozos naratyvo specifiką.

Kongrese perskaityta ir nemažai mokslinių pranešimų, skirtų kalbos problemoms tirti. Dr. Mindaugas Šinkūnas pranešime *Mažvydo įtaka Biblijos fragmentų vertimui Vilento Enchiridione (1579)* aptarė automatizuotą metodą, leidžiantį palyginti Biblijos vertimus. Pranešime aptarta ir Martyno Mažvydo darbuose esančių Biblijos citatų įtaka Baltramiejaus Vilento verstam katekizmui. Doc. dr. Rima Bakšienė pranešime *Lietuvių tarmių priegaidės: požymiai ir žymėjimas IPA rašmenimis* dalijosi problemomis, kurių kyla stengiantis lietuvių tarmių priegaides žymėti tarptautinės fonetinės abėcėlės simboliais. Dr. Laura Geržotaitė pranešime *Bendrinės lietuvių kalbos vaizdiniai kalbinio standarto zonoje: gimnazistų požiūris* aptarė jaunuolių, kalbančių tarmiškai, požiūrį į bendrinę lie-

tuvių kalbą. Dr. Daiva Murmulaitytė pranešime *Naujųjų dūrinių analizės ir klasifikacijos galvosūkių* kalbėjo apie netipiškus lietuvių kalbos neologizmus, darybos iš dviejų ar kelių žodžių atvejus. Doktorantė Agnė Aleksaitė pristatė pranešimą *Okaziniai dariniai „Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne“*, kuriame aptarė pavienių naujadarų darybos polinkius.

Visų mokslinių pranešimų apžvalgoje aptarti neįmanoma net trumpai, nes gausus pranešėjų būrys ir ypač mokslininkų darbas atskirose sekcijose, deja, neleido išklausti visų kongreso dalyvių kalbų. Tikimės, kad mokslininkų iš Lietuvos, Latvijos, Lenkijos ir Ukrainos pranešimai virs mokslinėmis publikacijomis, kurias galės perskaityti visi besidomintys. Mokslininkų sambūris kongrese paliudijo, kad tautas sieja ne tik bendra istorinė atmintis, bet ir mokslas bei kultūrinės tradicijos, o tautų ir kultūrų dialogą gali skatinti ir moksliniai mainai, įdomios ir prasmingos diskusijos bei bendri moksliniai ir kultūriniai interesai.